

Med folk - mot Makta

Reform

-94

**Skole på kapitalens
premisser**

rød VALGALLIANSE

INNHold

INNLEDNING

HVA ER REFORM 94

REFORM 94 = VALDTEKT AV YRKESOPPLÆRINGA

REFORM 94 - DEN STORE BLØFFEN!

GAMMALT PISS PÅ NY FLASKE!

REFORM -94 - EN SKOLE FOR LEDERE OG LEDIGE

**REFORM 94 = DØDSTØTET FOR SAMISK
VIDAREGÅANDE UTDANNING**

DE FREMMEDSPRÅKLIGE ELEVENE OG REFORM -94

SKOLENS NYE KULTUR?

Innledning

Reform 94 er den store reformen i videregående skole som blei innført høsten 94. Nå skal alle få tilbud om tre år i videregående skole heter det. Og ikke nok med det, denne utdanninga skal føre fram til yrkes-, studie- eller delkompetanse. Dette høres jo fint ut. Det som det ikke sies noe om, er ulempene ved reformen. Det at store deler av fagutdanninga blir rasert, at lærlingerlønna blir halvert, at de teoretiske krava heves, at inntaksreglene forandres, at skolen blir for elever mellom 16 og 19 år, at elevplassene blir færre, at det blir store problemer for fremmedspråklige elever, alt dette hører vi ingenting om.

Reform 94 er en del av den politikken staten og regjeringa fører for å få en billigere offentlig sektor. I neste omgang vil dette føre til flere private tilbud. Den offentlige videregående skolen blir mer eller mindre stengt for voksne.

For å kunne gjennomføre en slik politikk, er det viktig at de som bestemmer fjerner seg fra de som de bestemmer over. Elever med problemer gjøres til klienter, lærere som er uenige får høre at de ikke er positive og kreative nok.

I denne artikkelsamlinga fra Rød Valgallianse tar vi opp ulike sider ved utviklinga i videregående skole og Reform 94. Reformen skal evalueres kontinuerlig, men etter et år var departementet ute og slo fast at den var en suksess. Det gjør de før reformen har fått virke i de tre åra det tar å få en elev gjennom systemet. I tillegg tar departementets oppsummering bare for seg antall elever i skolen, ikke hvordan de har det der.

HVA ER REFORM 94?

Innafor videregående opplæring er den store reformen kalt reform 94. Reformen er forankra i offentlige dokumenter:

- Blegenuutvalget 1989
- NOU 1991:4 Veien videre til studie- og yrkeskompetanse
- Stortingsmelding nr. 33 (1991/92). Kunnskap og kyndighet. Om visse sider av den videregående opplæring.
- Innstilling S nr.200 (1991/92). Innstilling fra kirke- og undervisningskomiteen om Kunnskap og kyndighet.
- Odelstingsproposisjon nr.31 (1992/93) Om lov om endringer i Lov om videregående opplæring (LVO) og Lov om fagopplæring i arbeidslivet (LFA).

Fra og med skoleåret 1994/95 har all ungdom som har fullført 9-årig skole eller liknende, rett til videregående opplæring i tre år. Retter gjelder bare dem som skrives ut av grunnskolen våren 1994 eller seinere.

Normalt må retten i sin helhet taes ut innen 4 år etter fullført grunnskole. Når opplæringa helt eller delvis gies i lærebedrift i henhold til lov om fagopplæring, må retten normalt taes ut innen 5 år.

Søkere har rett til inntak på et av tre alternative grunnkurs, og 2 års videregående opplæring som bygger på grunnkurset.

Søkere som er innafor den aldersgruppa som reformen gjelder for, og som etter sakkyndig vurdering har særlig behov for særskilt tilrettelagt opplæring, kan få opplæring utover 3 år når den sakkyndige vurderinga slår fast at de trenger det og de kan ta imot opplæring. De kan ikke i noe tilfelle få mer enn 5 år, eller få et tilbud etter at de har fylt 22 år.

Fylkeskommunene er også forplikta til å sette av et visst antall plasser til søkere uten rett. I denne gruppa prioriteres søkere som ikke har videregående opplæring foran søkere som tidligere har gjennomført ei utdanning.

Ved fullt gjennomført reform (skoleåret 1997/98) skal omfanget svare til et minimum av 375 % av et årskull i alle fylker. 375% gjelder antall elever og lærlinger som befinner seg innafor videregående opplæring hvert år, ikke plasser eller kapasitet.

For ungdom som ikke har søkt eller ikke har tatt imot en opplæringsplass, og for de som slutter i løpet av året, skal fylkeskommunen ha en oppfølgingstjeneste.

Målet med reformen er at alle skal nå fram til yrkes- og/eller studiekompetanse eller dokumentert delkompetanse.

Alle skal ha ei felles kjerne av allmenne fag: norsk, matematikk, engelsk, samfunnsfag og naturfag.

Antall grunnkurs i yrkesfaglige studieretninger er redusert fra 109 til 13 kurs. Spesialiseringa skal skje i videregående kurs.

På papiret kan mye av dette se bra ut.

Alle er vel for at alle skal få gå i videregående skole? Naturligvis er vi det.

Problemet er bare at skolerett for alle kunne vært gjennomført uten at en samtidig skulle lagt om hele skolesystemet.

Alle er vel for at de som går i skolen skal komme ut med studie- eller yrkeskompetanse, eller iallfall en delkompetanse?

Naturligvis er vi det. Problemet er bare at færre enn før vi klare å skaffe seg en slik kompetanse med de økte krava skolen stiller.

Nå kan jo de som ikke klarer alle krava få delkompetanse, men det er ikke noe nytt.

REFORM 94 = valdtekt av yrkesopplæringa

"Reform 94 er ikkje mindre enn ei valdtekt av yrkesopplæringa". Det utbraut ein yrkesfaglærer på eit kurs for å skolere faglærarar i Reform 94. Og stort meir treffande kunne han ikkje ha sagt det. Her får du historia om kordan valdtekten gikk til:

Først kjem Reformen så uskuldig og marknadsfører seg under vakre ord om å sikre yrkesutdanning og studiekompetanse for alle. Og kem ville ikkje vere med på å sikre alle elevar rett til 3 år vidaregåande utdanning, vi hadde jo så altfor ofte sett at elevar på yrkesfag bare fikk 1 år mens dei ønska seg 3.

Yrkesutdanninga blei riktig blid og Reformen fann tida inne for ein liten framstøyt:

- Du treng vel ikkje alle 106 grunnkursane dine, spurte Reformen. Nei, kanskje ikkje alle, sa yrkesopplæringa. Og snipp, snapp, så hadde Reformen tatt 93 av dei, og skolen satt igjen med 13. Men bare 10 blei igjen til Yrkesutdanninga, for 3 av dei var reservert for dei som skulle til Universitetet og gjøre seg akademiske, må vite.

Men etter kvart syntes Yrkesopplæringa denne reformen blei vel innpåsliten. Det var no vel mye å slå saman fiskeoppdrett og reindrift, tanntekniker, frisør og søm, rørlegger og glassmester. Men da Reformen sa fra at no skulle bonden og mekanikeren ha samme pensum i naturfag, da byrja Yrkesopplæringa å sjå at no gikk det virkelig gale vegen. "NEI!" skreik ho. Og da ho såg at dei ikkje lenger skulle ha teknisk engelsk men lese om British Parliament og Summer by the Seaside skreik ho "NO!" No såg ho at elevane som ville lære sámi duodji først måtte lære norsk husflid. "ALE!" skreik Yrkesopplæringa. Men det var ingen som hørte ho. For Reformen hadde sørga for at organisasjonen til yrkefagelevane var konkurs og nedlagt og organisasjonen til yrkesfaglærarane var lagt inn under akademikarane.

Så ingen kunne hindre Reformen å trenge inn i Yrkesopplæringa og gi ho skader for livet både på kropp og sjel.

Og i 9-10 månadar måtte Yrkesopplæringa gå med dette misfosteret i seg inntil det no i juni kom ut. Det ville vere synd å kalle det eit velskapt barn. På eine foten var det ein sjøstøvel, men det var venstre støvel til høgre fot. På andre var det ein ballettsko. I høgrehanda ein kjekk liten kalkulator med grafisk vindu og i venstre ein murstein av glass. Over skuldra hadde han eit fiskegarn. Det skulle

han fange rein med, sa han. Men det som gjorde at dei måtte ta keisersnitt for å få avkommet ut var det uforholdsmessig store hauet. Det var større enn resten av kroppen til saman og så var den nesten heilt reve laus. Halsen var så tynn at det stakkar nesten ikkje var kontakt mellom teori og praksis. Derfor var det heller ikkje så mye det store hauet kunne brukas til. Spurte du ungen kordan ein best kunne skifte støtdemparar på bilen svara han x2y4, og spurte du ka slags sakser frisøren treng svara han at det var ikkje noko adekvat problemstilling i den foreliggende ressursituasjon.

- Kor i er Reformen? brølte Yrkesopplæringa. Denne bastarden skal han få betale bidrag for.

Men Reformen hadde forlengst funne nye jaktmarker. No hadde han døpt seg sjølv om til Reform 97 og var i ferd med å smiske seg innpå Grunnskolen og Barnehagen. Og om ingen gir dei ei alvorlig åtvaring og gjør dei i stand til å slå tilbake, så blir det fleire misfoster framover.

- Har du hørt at i Oslo har dei funne opp ein heilautomatisk barbermaskin? Ein stikk bare hovudet inn i eit hol og etter eit minutt er det ferdig barbert.

- Men alle hovud er ikkje like?

- Ikkje før nei, men dei blir det.

- Det var ein smart maskin, ka kallas han for?

- Reform 94.

Reform -94 - den store bløffen!

Skoleplasser til alle sier de. Kompetanse til alle sier de. Vi skal hjelpe de svake sier de. En forbedring av skolesystemet sier de. Det blir raskere gjennomstrømming sier de. Men hva betyr det? Og hva mener de egentlig?

Skoleplasser til alle?

Reform -94 kommer til å forandre den videregående skolen grunnleggende. Det at retten til videregående opplæring blir lovfesta blir mer som en formalitet å regne, når man ser den hele og fulle rekkevidden av reformen.

Reform -94 handler ikke først og fremst om at niendeklassinger skal få komme inn på videregående skole. Reform -94 handler om nedskjæringer, faglig utvanning og om alle de som er i gruppa "elev uten rett til opplæring". Det er dette som er reformens bakside, og den er hverken særlig liten eller særlig pen.

Gullforygte sko med krøllspenner og hurtig framkalling

Overbuljongterningpakkmesterassistent er nok en av de utdanningssveiene som blir for spesialiserte for Reform-94. Når over 100 grunnkurs i videregående skole skal skjæres ned til 13, er det klart at mye av spesialiseringa ryker.

Men sjøl om det er stor enighet at noe må gjøres for å rydde opp i "grunnkursjungelen", er det mer enn en organisasjon som reagerer når kommende fotografer, frisører, gullsmeder, skomakere, tegnere og enda noen til, skal gå på samme grunnkurs.

Reform -94 er et av de styggeste angrepa på fagutdanninga på lenge. Fra å være en yrkesfaglig studieretning med 3-4 års utdanning, blir det nå en treårig utdanning hvor det første året går med til å lære alt om ingenting.

Velkommen til en utdanning du ikke ønsker!

Nå er heller ikke poenget med Reform -94 at du skal få utdanne deg til noe du har lyst til å bli. Den lovfesta retten til videregående opplæring gjelder for et av tre valg på grunnkurs. Vil du gå almenfag, og derfor ikke vil ta i mot plassen på Helse og miljø, må du passe deg. Frasier du deg den plassen du blir tildelt to år etter hverandre, havner du i gruppa "elev uten rett til opplæring".

Nå er ikke dette problemet størst for de som søker almenfag, men mer omvendt; de som søker andre grunnkurs ender opp på almenfag mot sin vilje. Dette vil føre til at flere ikke vil føle seg hjemme i skolesystemet, og at de ikke kommer til å fullføre.

Ute er ute - inne er inne

Kjerna i den lovfesta retten, er at alle så fort som mulig skal inn i på videregående, og at de så fort som mulig skal komme seg ut igjen. Er du ikke ferdig med den videregående skolen 4 år etter at du slutta i niende klasse, ja da er du "elev uten rett til opplæring".

Reform -94 skaper et strømlinjeforma skolesystem hvor du enten er innafor eller utafor. Du har kort tid på deg til å fullføre, og muligheten for skoletrøtte elever til å ta seg et hvileår eller to er liten. En frist på 4 år er det du får. Om du etter disse 4 åra har en eksamen eller et fagbrev er ditt eget ansvar. Du har en "rett til videregående opplæring" som det er opp til deg sjøl å bruke. Stat og fylkeskommune er fritatt for alt ansvar hvis noe skulle gå galt.

Det du ikke veit har du ikke vondt av!

Altfor få kjenner de reelle konsekvensene av Reform -94, og med det hurtigtogstempoet Departementet kjører er det heller ikke lagt opp til at flere skal få vite. Dette er da også regelen når det gjelder Departementets arbeid, og ikke unntaket.

På alle nivåer i utdanningssystemet foregår det nå store forandringer. Disse forandringene griper inn i hverandre og påvirker hverandre, og de er så omfattende at det er umulig å skaffe den totale oversikten.

Denne oversikten kunne man nesten håpe at den politiske ledelsen i Departementet heller ikke hadde. Da kunne man kanskje forklart noen av de verste utslaga av Reform -94 som glipper; noe Departementet ikke hadde tenkt spesielt nøye over.

Men det er ikke sånn, den politiske ledelsen i Departementet går ikke rundt og sover. De veit nøyaktig hva de gjør. De skaper et skolesystem tilpassa et arbeidsmarked med 200 000 arbeidsløse. De skaper et skolesystem hvor noen vil vinne, og de fleste vil tape!

Gammalt piss på ny flaske!

Kanskje ikke veldig parlamentarisk sagt, men det er grovt sett sannheten om Regjeringas forslag til Statsbudsjett for 1995. Over hele fjela møter vanlige folk nedskjæringer og dårligere tilbud, for at konkurranseevnen til borgerskapet skal styrkes. For at de rike skal bli rikere, må de fattige bli fattigere.

Ingen rett - ingen plass

Det mest overraskende med videregående skole er at nå er tydeligvis ikke oversøking noe problem lenger. Til tross for at nesten 20 000 ikke fikk plass på grunnkurs ved høstens inntak, snakker ikke Regjeringa om å opprette ekstraplasser, for alle 16-åringene har jo fått plass.

Regjeringa skryter faktisk også av at i tillegg til 16-åringene så fikk rundt 14.000 såkalte overårige søkere også plass. Dette tar de som et bevis på at Reform -94, og lovfesta rett til veideregående utdanning for 16-åringer har vært vellykka. Det er ingen som spør de 20 000 over 16 år om hva de synes om å stå i kø.

Det viktigste å merke seg er at før hadde Regjeringa en forpliktelse overfor alle som ville inn på grunnkurs til videregående utdanning. Nå har de begrensa denne gruppa til bare å være 16-åringer, og resten av søkermassen er definert inn i gruppa "elev uten rett til opplæring". Når Regjeringa allikevel er "snille" at de gir plass til de som ikke har rett, skal vi få følelsen av at de gjør mer enn nødvendig for at alle skal få en utdannelse.

Køene forvinner ikke

I fjorhøst var det 20 000 som ikke kom inn, og opptakskapasiteten var da på ca. 140% i forhold til antall 16-åringer. Rammebevilgningene til fylkene i år begrenser seg til en kapasitet på 125%. Flere vil bli stående utafør videregående skole. Det vil særlig gjelde de som er over 19 år. mange som ønsker ei utdanning vil la være å søke, de har jo likevel ingen mulighet til å komme inn. Slik vil de etterhvert bli borte fra søkerlistene.

Regjeringa argumenterer med at køene på sikt vil forsvinne, fordi det alltid vil være ekstra plasser utover de som 16-åringene opptar. I dette regnestykket har de glemt tre viktige faktorer:

- Alle plassene blir aldri oppfylt. Er det 5 ledige plasser på maskin og mek. i Oslo, så kommer ikke de 5 søkerne uten plass i Alta til å flytte til Oslo. I høst sto tilsammen nesten 8000 plasser ledig når opptaket var ferdig.

- Alle 16-åringene kommer aldri til å gå rett gjennom utdannelsen uten opphold. En god del kommer til å prøve å begynne på nye grunnkurs, eller videregående kurs. Det er umulig å lage et utdanningssystem hvor alle velger rikti i først eforsøk.

- De 20 000 som ikke kom inn i år, vil prøve igjen neste år, og da vil det også være flere nye søkere. Ungdom som har gått noen år uten utdanning, men som nå prøver å komme inn på skole.

Har du penger...

Det store festtaleuttrykket i norsk skolepolitikk er "Lik rett til utdanning". Men Gro Harlem Brundtland og Gudmund Hernes viser at i festtaler er det eneste stedet de legger vekt på lik rett til utdanning.

For de tusener som kommer til å stå i kø til videregående utdanning de nærmeste åra, står det bare en mulighet igjen for å få skoleplass: Privatskoler. For dem som har penger kommer selvsagt ikke dette til å vær noe problem. Er pappas lommebok stor nok, så er jo ingenting bedre enn at den håpefulle poden slipper å gå i overfylte klasser, i nedslitte klasserom på offentlige skoler.

Problemet kommer til å være større for de som ikke har penger. Vi har nå fått en skolepolitikk i Norge som bygger på prinsippet: Har du penger så kan du få, har du ikke så må du gå!

Dekningsgraden til videregående skole defineres utfra antall 16-åringene. Et årskull 16-åringene tilsvarer 100%. Regjeringa anbefaler en dekningsgrad på 125% på hvert av de tre årstrinnene eller 125% på hvert årstrinn. Dette betyr at alle 16-åringene skal få plass, pluss en like mange overårige søkere tilsvarende 1/4 av 16-åringene.

Når Regjeringa bruker disse beregningene glemmer de at ikke alle plassene kan fylles opp, og de glemmer å forholde seg til virkeligheten. I 1992 hadde så og si alle fylkene i Norge en dekningsgrad på over 400%. I år er dekningsgraden på grunnkurs ca. 140%, over tre år gir dette en dekningsgrad på 420%, allikevel står 20 000 i kø.

REFORM -94 - EN SKOLE FOR LEDERE OG LEDIGE.

Reform -94 blir framstilt som den reformen som skal gi alle, uansett evner og interesser, rett til en treårig utdanning i videregående skole. Disse tre åra skal føre fram til fagutdanning, studiekompetanse eller delkompetanse. Antall grunnkurs skal ned fra over 100 til 13. Begrunnelsen for dette er at alle trenger et breiere grunnlag for utdanninga, og at det var for mange grunnkurs.

Alle skal og få rett til å komme videre i systemet. Slik det har vært til nå er det for mange som går fra grunnkurs til grunnkurs og ikke får noen utdanning blir det hevda. Nå skal alle få mulighet til å følge en progresjon i utdanninga.

Det er mange ting en kan ta fatt i når det gjelder Reform -94. Rasinga av fagutdanninga, farten reformen blir gjennomført i, teoretiseringa av den yrkesfaglige utdanninga, planene for oppfølgingstjenesten som er knytta til reformen osv.

Her vil jeg vise hvordan reformen er et ledd i det allmenne angrepet på offentlig sektor. Den fører til privatisering av den videregående skolen, en billigere skole, et dårligere tilbud for skolesvake elever og en skole som vil skille mellom de som vil ha mulighet for å få jobb etter endt utdanning og de som ikke skal få det. I tillegg vil det skapes en skole på næringslivets premisser.

En billigere skole.

Reformen skal gi alle mellom 16 og 19 år et tilbud om treårig utdanning. Dette vil gi færre skoleplasser på landsbasis enn det er i dag. Fram til høsten -94 har det vært mange over 19 år som har vært elever i videregående skole. Dette er ei sammensatt elevgruppe. Det er voksne som ikke har videregående utdanning fra før, det er folk som er under attføring, det er flyktninger og innvandrere som trenger utdanning i Norge, det er arbeidsledige som ønsker ei bestemt utdanning. I følge reformen vil denne gruppa nå bli betrakta som "overårige". De vil komme nederst på inntakslistene og bare få plass viss det er ledige plasser etter at de mellom 16 og 19 år er tatt inn. De kursa der det eventuelt er ledige plasser, vil være de mest upopulære kursa. Mange av de "overårige" som får en plass de ikke ønsker, vil si nei til skoletilbudet.

Endel elever begynner på et grunnkurs og finner ut at de har valgt feil. De søker et nytt grunnkurs året etter. De elevene som tar et nytt grunnkurs er ikke sikra rett til mer enn tre år i videregående skole. En elev som velger å slutte på f.eks. byggfag for å gå over til allmønne fag, er ikke sikra det tredje året som gir studiekompetanse.

Fra 1996 gjelder reformen tre alderstrinn. Fylkene skal da dekke 375 % av årskullet. De 75 % som er overskytende, skal dekke alle som trenger lenger tid enn tre år (f.eks. elever med store lærevansker), de som ønsker omvalg, søkere som er "overårige". Det sier seg sjøl at nåløyet for å komme inn i videregående skole for alle som ikke er mellom 16 og 19 år bli svært trangt.

De fleste fylker har i dag en dekning på mellom 400 og 450 %. Det vil bli langt færre skoleplasser med Reform -94 enn det er i dag.

Hva slags utdanning ?

Reformen legger opp til en mer teoretisk utdanning. Også de som velger yrkesfaglige studieretninger skal ha mulighet til å velge et tredje år som gir studiekompetanse. For en del elever vil de økte teoretiske krava skape problemer. Dette sees ikke på som et problem i forhold til reformen. De som ikke klarer de økte teoretiske krava, kan få delkompetanse.

De elevene som er skoleflinke, vil klare seg bra med reformen. De vil komme inn på det grunnkurset de ønsker, gå videre til et videregående kurs, og få lærlingeplass eller studiekompetanse. De som ikke klarer det vil ikke lenger være noe problem for skolen. De kan nemlig få delkompetanse.

I følge reformen kan en elev som ikke får bestått i alle fag på grunnkurset gå videre til et videregående kurs. Målet skal da være at eleven kan få delkompetanse i de faga som er bestått. En slik delkompetanse skal ikke føre fram til fagbrev eller studiekompetanse. Det blei satt ned et eget delkompetanseutvalg som skal se på hva slags delkompetanse næringslivet kan ha behov for. Her var både LO og NHO representert. Innstillinga fra utvalget peker ikke på hva slags «delkompetanse» arbeidslivet har bruk for.

Med den store arbeidsledigheten vi har er det illusorisk å tru at elever som går ut av videregående skole med kompetanse i noen få fag vil kunne få et ordinært arbeid. Det vil bli nok å ta av blant arbeidssøkere som har fagbrev.

Det legges opp til at de som skal ta fagbrev skal få to års opplæring i arbeidslivet. Halvparten av denne tida skal være opplæring og halvparten verdiskaping. Elevene skal bare ha betaling for verdiskapinga, og lærlingene skal ikke lenger ha lønn i hele lærlingetida. Det understrekes også at bedriftene må ta inn langt flere lærlinger enn det de har behov for å ansette etter at de er utdanna som fagarbeidere.

Tariffavtalene er allerede forandra i takt med Refom 94. Lærlingene blir fratatt lønn i halvparten av den tida de er ute i lærebedrift. Dette har skjedd uten at noen har løfta en finger, eller for den sags skyld heva stemmen.

Yrkesopplæringsnemnda skal plukke ut lærlinger til bedriftene. Men det er den enkelte bedrift som sier ja eller nei til den enkelte lærling. Det vil altså være karakterer, fravær og bekjentskaper som skal bestemme hvem som skal bli lærlinger i bedrift. De som **ikke** får tilbud om lærlingeplass i bedrift skal få tilbud om å gjøre ferdig utdanninga si innafor den videregående skolen med et videregående kurs 2. De skal gå på skolen i ett år, mens de som er lærlinger i bedrift skal gå to år.

Tilbudet om det tredje året i videregående skole er noe de svakeste elevene vil måtte ta for å få ei fagutdanning. Når de i neste omgang skal kjempe om jobbene med de som har gått læretida si i bedrift, er det ikke vanskelig å se hvem som vil vinne.

Søker uten rett til skoleplass.

Elever må ta ut retten sin til tre år i videregående skole i løpet av de to første åra de går ut av grunnskolen. Søker som av ulike grunner ikke tar imot tilbudet det året de går ut av niende klasse, **må** ta det tilbudet de får året etter. Gjør de ikke det blir de søker uten rett på skoleplass. De som ikke tar imot skoletilbudet, er ei sammensatt gruppe. Det kan være søkere som vil inn på et bestemt grunnkurs, og heller venter enn å begynne på ei utdanning de ikke ønsker, det kan være de som er skoletrøtte, det kan være elever som har ramla ut av grunnskolen, det kan være kriminelle som ikke finner seg til rette i et skolesystem osv osv osv.

Mulighet for privatisering.

De elevene som fram til nå har fått et tilbud i videregående skole, men som nå blir "overårige" eller "søker uten rett på skoleplass", vil ikke bli borte. Det vil heller ikke de elevene som går om igjen for å forbedre karakterene sine gjøre. Det som

vil bli borte er tilbudet innafor det offentlige skoleverket. Det åpner for private tilbud i stor skala. Allerede nå ser vi privatskoler der de som ønsker det kan betale for å forbedre artiumskarakterer sine. Når tilbudet om å få gjort det innafor det offentlige skoleverket forsvinner, vil det private markedet stå klart for å overta.

Dette vil i første rekke føre til at tilbudet ikke lenger vil være gratis. I tillegg vil det offentlige gå inn med støtte til private tilbud bl.a. fordi behovet vil være så stort. I stedet for å gi tilbudet innafor den videregående skolen som nå, vil tilbudet gies utafor. Det vil igjen føre til at det vil bli stor forskjell på kvaliteten av tilbudet.

Forandring i inntaksforskriftene.

Fram til i fjor sommer kunne elever som er mellom 16 og 19 år og har spesielle problemer taes inn etter lov om fortrinnsrett. I det ligger det at disse elevene taes inn før de andre og er sikra en skoleplass på et bestemt tilbud. Disse elevene skal ha behov for tilrettelegging i videregående skole.

I tillegg skal 2 % av elevplassene settes av til elever som ikke trenger tilrettelegging, men har spesielt behov for en skoleplass. Her gjelder ingen aldersbegrensing. Dette kan være folk som er på attføring, ugifte mødre med spesielle problemer, elever som har hatt en så vanskelig oppvekst at de av den grunn har et dårlig karaktergrunnlag og innvandrere som trenger ei utdanning.

Reglen med at 2 % av plassene skal settes av til elever med spesielt stort behov for en skoleplass, blir borte med reformen.

Lov om fortrinnsrett er også-fjerna, nå skal alle ha plass på et av tre ønsker. Men, noen skal komme inn på det primære ønsket sitt. Det er elever som trenger stor grad av tilrettelegging, og som har sakkyndig begrunnelse for at de må inn på dette spesielle kurset.

Tidligere var det slik at en kunne komme inn etter fortrinnsretten også til videregående kurs 1 og videregående kurs 2. Kriteriet for slikt inntak var at eleven måtte ha mye tilrettelegging. I følge de nye inntaksforskriftene er det bare elever som ikke har bestått grunnkurset, og som trenger stor grad av tilrettelegging som kan komme inn på primært valgt videregående kurs.

Når det gjelder inntak til grunnkurs vil det bety at færre enn tidligere kommer inn etter særrettigheter. Når **alle** skal inn på et av tre valgte grunnkurs, vil det i mange tilfelle være det samme hvilket grunnkurs eleven går på. Det vil bare være karakterene som bestemmer hvor eleven skal komme inn.

For de videregående kursa er det enda alvorligere. Elever med problemer som arbeider hardt på grunnkurset, og får bestått, vil ikke komme inn på sitt primære valg. Skal eleven det, må hun stryke. Men viss hun stryker, kan hun ikke få et fullverdig tilbud på videregående kurs, men kun få delkompetanse. Konsekvensen vil bli at det er det skoleflinke elevene som få plass på de populære kursa. De andre vil få et tilbud, men ofte et tilbud de ikke ønsker, på ei linje som gir ei utdanning der det er svært vanskelig å få arbeid.

I tillegg vil det bli klasser for de skoleflinke og for de som ikke gjør det så godt. Vi vil få en skole som gir et godt tilbud de som er skoleflinke. De vil i liten grad få elever som trenger ekstra hjelp i klassen, og det er mulig for lærerne å gå fortere fram. I den grad det vil være skolesvake elever i klassen, vil dette være elever som bare skal ha en delkompetanse og ikke delta i alle fag.

Det som framstilles som en skole der alle skal få plass, uansett evner og anlegg, blir en skole med et beinhardt skille mellom de som klarer seg bra i skolen, og de som ikke gjør det.

Bløffen med delkompetanse.

Også i dag er det elever som går ut av videregående skole med delkompetanse. Det er de elevene som stryker i et eller flere fag. De har muligheten til å ta de faga de stryker i om igjen. I framtida vil de ikke ha det. De har gått tre år i videregående skole og fått en delkompetanse. De kan ha gått tre år på studieretning for allmenne fag og ha delkompetanse i norsk, fransk og engelsk, eller ha gått på mekaniske fag og fått delkompetanse i sveising og platearbeid. Skal eleven utvide kompetansen sin til ei fagutdanning eller studiekompetanse, må dette gjøres utafør det offentlige skoleverket.

Ideen om delkompetanse kan være bra for enkelte elever. Det er de elevene som er så svake at de ikke har noen som helst mulighet til å få studiekompetanse eller fagutdanning med dagens krav. De kan gå tre år og lære seg enkle arbeidsoperasjoner og etterpå få et verna arbeidstilbud. Men det får de også i dag. Et av problemene med reformen er at teoretiseringa vil føre til at mange flere ikke vil klare de faglige krava og gå ut med det som så fint kalles delkompetanse.

En skole for hvem ?

Det som blir framstilt som en videregående skole for alle, vil bli en videregående skole for de som er mellom 16 og 19 år.

Det som blir framstilt som en skole som skal gi alle elever rett til ei treårig utdanning, vil gi elevene rett til tre år i videregående skole, men ikke nødvendigvis ei utdanning som kan brukes til noe.

Det som blir framstilt som et gedigen løft for å heve nivået i den videregående skolen, vil skape en billigere skole.

Det som blir framstilt som ei kraftig forbedring av fagutdanninga, vil føre til at næringslivet får større innflytelse i skolen og at de kan plukke ut hvilke elever som skal få best utdanning.

Dette igjen vil føre til en framvekst av private tilbud innafor videregående utdanning.

Reform -94 vil gi en bedre skole for de få. De som av ulike grunner ikke går gjennom livet på ei strak linje eller er født med ulike antall sølvskjeer i munnen, vil få et dårligere tilbud.

Reform 94 = dødsstøtet for samisk vidaregåande utdanning

Dei samiske vidaregåande skolane i Guovdageaidnu og Káráójoška har dei siste åra gjort mye for å utvikle ein skole som bygger på samisk språk og kultur. Med Reform 94 blir det som er bygd opp reve ned i eit slag og utviklinga av samisk skole er satt mange år tilbake. Lærarar ved disse skolane omtaler reformen som det største fornorskingstiltaket siden forbudet mot samiskundervisning kom i 1889.

Samisk videregående skole og reindriftsskole i Guovdageaidnu har som einaste skole i landet hatt 3-årig utdanning i sámí duodji (samisk husflid). Denne utdanninga har vore svært viktig for å halde vedlike og utvikle samiske duodji-tradisjonar. Trass sterke protestar frå skolen er grunnkurset frå i år omgjort til grunnkurs formgivingsfag, eit kurs fullstendig utan samisk innhald. Fordi dette kurset ikkje har noko samisk innhald kan skolen heller ikkje stille krav til lærarar ved tilsetning om at dei skal ha kjennskap til dette.

Den tidligare Reindriftsskolen var rett før Reform 94 kom blitt utvida til eit treårig tilbod. Her blei allereie for nokre år sidan grunnkurset omgjort til grunnkurs naturbruk som var felles med landbruksutdanninga. Dette er no gjort enno breiare og er og grunnlaget for dei som skal bli f.eks. fiskarar og fiskeoppdrettarar.

I mekaniske fag var det tidligare 25% tilvalsstoff som skolen / elevane kunne velge innafor visse rammer. Her var skolen i gang med å utvikle eit eiga tilbod basert på lokale behov og samiske næringar. Men med Reform 94 er alt pensum kjernestoff og pensumet er blitt så stort at det ikkje er mogleg å legge inn noko ekstra. Her forsvinn den treårige landbruksmekanikerutdanninga og blir erstatta med VK1 Arbeidsmaskiner og lærlingeplassar som bare finst på papiret.

I allmennfag hadde skolen utvikla eit særceignt tilbod med reindrift / duodji som studieretningsfag på VK1/VK2. Frå hausten 95 er det borte. Reform 94 gjør at det ikkje blir plass til dette fordi dei obligatoriske faga tar for mye plass. Det blir no ingenting anna enn samiskfaget som skiller dette tilbodet frå ein vanlig norsk vidaregåande skole. Ei av årsakane til dette er at elevar med samisk som 1. eller 2. språk og må ta ein andre framandspråk (B/C-språk). Mens norske og framandspråklige elevar kan få studiekompetanse med å kunne 3 språk, er samiske elevar dei einaste som må kunne 4 språk!

På Handel og kontor hadde ein utvikla eit særceignt tilbod på VK2 innafor samisk saksbehandling. Om dette får fortsette veit vi ikkje før VK2-planane kjem ein gong utpå neste vinter, men erfaringane så langt seier oss at dette og er i fare.

Den auka vekta på ålmennteori fører til ekstra store problem for dei samiske vidaregåande skolane. Her er tradisjonelt liten teoretisk interesse og desto større interesse for praktisk opplæring. Dårlig grunnskole pga mangel på samiske lærebøker og kvalifiserte lærarar gjør at svært mange fell gjennom når skolen blir for teoretisk og i tillegg heilnorsk utan samisk tilpassing. For at vi skal få plass til både samisk og norsk må vi bruke valfagstimane til dette, og dermed mistar vi sjansen til å gi eit tilbod om valfag utifrå elevane sine interesser.

Eit velkjent pedagogisk prinsipp er å gå frå det nære til det fjerne, frå det kjente til det ukjente. Dette snur Reform 94 no totalt på hovudet, ein skal ha masse teori før ein får lov å få litt praksis. For dei samiske vidaregåande skolane betyr det at ein i tillegg må ha rein norsk utdanning på grunnkurset før ein kanskje kan få litt samisk innhald i VK1 og VK2.

Er alt så bare svart? Nei, vi har faktisk for første gong fått ein plan for laging og omsetting av læremidler, sjølv om ingenting er laga enno. Problemet er bare at disse lærebøkene må skrivast etter ein landsomfattande firkanta læreplan. Så i beste fall får vi fleire bøker på samisk, men innhaldet er mindre samisk enn nokon gong. Blir det ein samisk skole av det?

DE FREMMEDSPRÅKLIGE ELEVENE OG REFORM 94

De fremmedspråklige elevene vil tape på Reform 94. Med fremmedspråklig elev mener vi en elev som ikke har norsk, svensk, dansk eller samisk som morsmål. Disse elevene kalles også for flerkulturelle, tospråklige osv. osv. osv., men innafor videregående skole har det vært vanlig å bruke betegnelsen fremmedspråklige elever.

Dette er ei sammensatt gruppe innafor videregående skole. Det er elever som har fått hele grunnskoleopplæringa si her, elever som har kommet hit og etter at de har nådd skolepliktig alder og gått her deler av skoletida si, det er elever som ikke har bakgrunn fra norsk grunnskole og det er voksne som kommer hit til Norge og som ønsker ei utdanning.

Bakgrunnen de har er også svært forskjellig, både når det gjelder kultur og skolebakgrunn. Mange av disse er derfor avhengig av et spesielt opplegg i videregående skole. Det kan være egne innføringsklasser, egne klasser, morsmålsundervisning, støttetimer og liknende. I de fleste fylkes er det også kortere kurs for voksne elever med mye utdanning fra hjemlandet slik at de kan få studiekompetanse i Norge.

De fremmedspråklige elevene har en del rettigheter i videregående skole i dag, men disse rettighetene blir svekka med Reform 94.

Staten gir tilskudd til ekstra språkopplæring for fremmedspråklige elever som har hatt liten eller ingen opplæring i norsk grunnskole. Dette tilskuddet svarer til en time pr. uke, og er ikke mye viss du er dårlig i norsk.

Fremmedspråklige elever kan ta eksamen i morsmålet sitt som 2. eller 3. fremmedspråk.

Til eksamen har de fremmedspråklige følgende rettigheter:

- Bruk av hjelpemidler.
- Forlenget tid (inntil 1 time ekstra uten at det merkes av på vitnemålet).
- Muntlig eksamen istedenfor skriftlig (dersom det ikke er skriftlig ferdighet som skal prøves).
- Kombinasjon av skriftlig/muntlig prøve.
- Oversettelse av oppgava.
- Besvarelse på annet språk enn norsk.. (ikke ved sentralgitte prøver)
- Bruk av tolk til muntlig eksamen.
- Få forklart oppgaveteksten av faglærer.
- Fritak for oversettelse i språkfag.
- Godkjent støtteundervisning i inntil timer i uke i året kan godkjennes som

valgfag.

Elevene mister ikke disse rettighetene ved Reform 94, men vil likevel få et dårligere skoletilbud.

For det første vil det være mye vanskeligere for de voksne som kommer hit å komme seg inn i videregående skole. de må ta til takke med de plassene som eventuelt blir ledige etterat de som er mellom 16 og 19 år har fått plass. De kursa de har mulighet for å komme inn på, vil bli de mest upopulære kursa.

Det vil i neste omgang si at de kan få ei utdanning hvor det er vanskelig å få jobb etterpå. Det er og slik at de på ingen måte er sikra rett til et tre-årig løp i videregående skole. De kan komme inn på et grunnkurs, men når de skal videre vil de stille i køen bak alle de som har rett på skoleplass. Det vil skje samme hvor gode karakterer de har.

Tidligere har det vært innføringsklasser til videregående skole for fremmedspråklige elever. Skal fylkene opprettholde dette tilbudet, må det taes av ramma på 375%. I mange fylker er disse tilbuda allerede fjerna.

De fremmedspråklige elevene som har rett til tre års videregående utdanning, kan og få problemer. En del av dem har vært kort tid i Norge, og vil ha behov for langt mer enn en time med støtteundervisning i uka. I tillegg vil det at det er økte teoretiske krav på yrkesfaglige studieretninger kunne skape problemer. Samtidig med at de fremmedspråklige elevene skal mestre dette, må de lære seg et helt nytt fagspråk.

En del av de fremmedspråklige elevene har brukt lenger tid på utdanninga si enn det som er vanlig. Denne muligheten vil og bli mindre etter innføringa av reformen.

Alt i alt kan en si at reform 94 vil være et tilbakesteg i forhold til undervisning av fremmedspråklige elever i videregående skole.

Skolens nye kultur ?

Den siste tiden har skolen igjen kommet i medias fokus. Politikere har engasjert seg i problematikken rundt mobbing. Torbjørn Jagland hoverte da det fra lærerhold ble antydning sammenheng mellom mobbing og ressurser. Skolestatsråden kom med en enorm tiltaksliste og en verbal ovasjon (over sin egen fortreffelighet?) over hva som ble gjort for å bekjempe mobbing da han ble provosert av professor Gunn Imse i hennes kritiske tilnærming til en del av hans skolepolitiske innspill. (Begge kronikkene i Dagbladet).

Signaler kommer (ikke overraskende) om at mer teoriundervisning på de yrkesfaglige studieretningene i den videregående skolen gjør skolehverdagen vanskeligere for en stor gruppe elever. Den hyperaktive statsråden har i det hele tatt manøvrert fotfolket (lærerne) på sidelinja med korte høringsfrister og stadig nye innspill.

Hva begynner imidlertid å prege skolekulturen som per definisjon den robuste, kunnskapstørste, målstyrte eleven skal tilpasse seg?

Som lærer, hovedlærer, rådgiver på en kombinert videregående skole i Trøndelag, har jeg vært med på den omstillingsprosessen som har foregått i det videregående skoleverket de siste åra. Skolen som det refereres til ble bygd på slutten av 70-tallet og var derfor særlig egnet til å ta imot de forandringer som har skjedd. Skolen var også ny i den forstand at industristedet hvor skolen ble bygd ikke hadde noen gymnas- eller yrkesskoletradisjon fra før. Videre var det ved skolen en nyutdannet lærerstab og en rektor som var lite preget av det tradisjonelle skoleverket. Med andre ord forandringsberedskapen var svært stor både personalmessig og bygningsmessig.

Dette utgangspunktet har gitt en unik mulighet til å kunne føle på pulsen hva slags trender som har preget det videregående skoleverket de siste femten- tyve årene. De utviklingstrekk som jeg har kunnet registrere ved denne skolen er bl. annet følgende:

Den kombinerte videregående skolen har fjernet mye av det tidligere skillet mellom gymnas og yrkesskole.

Stadig flere studieretninger har fått et tre-årig løp.

Skolen som var bygd for 450 elever har pr.i dag mellom 700 og 800 elever.

Videre har skolen i perioden hatt det relativt romslig økonomisk. (særlig når man sammenligner seg med grunnskolen) Ikke minst takket være perioder med AMO-kurs.

Så godt som hele ungdomskullet har fått tilgang til videregående opplæring.

Det virker også som det er skolens oppgave å løse/forebygge alskens problemer som det moderne samfunnet skaper.

På fylkesplan ble skolen ofte brukt som et referansepunkt for alt "spennende" som skjedde i den videregående skolen i fylket. Utad så virket det som veldig mye av det som skjedde og skulle skje i det videregående skoleverket skjedde her. Skolen var tidlig igang med organisasjonsutvikling, diverse skoledager/planleggingsdager ble brukt til datakurs, konfliktløsning, miljøkurs, internasjonalisering, ansvar for egen læring, medarbeidersamtaler, personalseminar på hotel m/overnatting og festlig samvær, ny organisasjonsstruktur, alskens spørreundersøkelse, evalueringsskjema, aksjonsdager, ulike tiltaksplaner, virksomhetsplan.etc.etc.

Hva har imidlertid resultatet blitt av det som her ramses opp ? Mange imponerende rapporter har blitt skrevet. I det hele tatt har det vært et enormt forbruk av papir, stort forbruk av økonomiske ressurser og stort forbruk av arbeidstakernes tid. For en utenforstående må alt dette se imponerende ut.

Imidlertid har det ene prosjekt slått ihjel det andre. I det hele tatt har det oppstått et støynivå omkring alt dette nye, som har blitt ledelsens (med sine klakkørers) virkelighet, som har tatt vekk oppmerksomheten fra det egentlige møtet med elevene. Det merkelige er at desto flere luftige aktiviteter som bare har en overfladisk kontakt med virksomheten i klasserommet å gjøre, og som bare forsvinner i det blå, desto mer imponeres omgivelsene.

Denne virkeligheten og virksomheten legitimerer seg sjøl gjennom meldinger fra ledelsen som er skolens markedsfører til det nivå som initierer ulike prosjekt. Videre involveres en del av lærerne i ulike prosjekt, frikjøpes og blir medspillere i denne utviklingen.

Dynamikken i alle disse prosjektene har sjeldent kommet nedenfra i systemet.

På samme tid som denne sløsing av ressurser foregår, tappes klasserommet for ressurser. Lærere provoseres, tappes for energi av den "flinke" statsrådens råkjør, ressurser til elever med behov for særskilt tilrettelagt opplæring reduseres, flere elever må slite med teoretiske fag og stues inn i stadig større undervisningsgrupper.

Fra sentralt hold har det dessuten i perioden vært igangsatt en storstilt lederutdannig (MOLIS,LEVIS,LUIS). Informasjonsamfunnet stiller jo nye krav.

Det hele virker mer og mer som et kappløp med statsråden i tet, med et vedheng av oppkursede ledere som kjemper om å være flinkest til å henge på. Kvaliteten på det som vedhenget gjør er ikke interessant, bare det utad vises en eller annen form for aktivitet. Noen lærere springer med, mens andre mer eller mindre resignerer. Elevene står stort sett utenfor stadioen og hører en eller annen støy i det fjerne. Aldri har det vært så mange møter som har så lite med det virkelige

møte med elevene å gjøre. Det utvikles en kultur fra ledelseshold hvor en reell evaluering av tiltak, dvs.konsekvensene for elevene, blir lite interessant.

I en tid hvor lærernes yrkesetikk stadig vekk betviles, kan lederskapets virkelighetsoppfatning lett resultere i at lærerne sløver seg gjennom nok et lederinitiert prosjekt. Det som imidlertid ennå særpreger de aller fleste lærere, er et sterkt ønske om å få til en best mulig skole for alle elevene.

Det er helt avgjørende for å skape den gode skole som respekterer elevenes mangfold at lærerene får bruke sin tid og sine ressurser i møtet med eleven og klassen. I samspillet mellom elevene og i deres møte med lærerne (framfor alt klassestyreren) ligger skolens eneste mulighet til å gi eleven den handlingskompetansen som er forutsetningen for å kunne bli den robuste elev som det fables om. Her må alle krefter settes inn. Det som imidlertid skjer er det motsatte. Fra øverste hold defineres det en virkelighet som setter igang en mengde med løst funderte prosjekt som rett og slett tar grunnlaget bort fra å lykkes i alle gode intensjoner som ligger i lærerplaner.

Det fokuseres eksempelvis mer enn noen gang på ansvar for egen læring. Akkurat som det er noe nytt. Dette er imidlertid duksenes domene (er det her statsråden har sitt ståsted?) Å ta ansvar eller bli ansvarlig har noe å gjøre med å lykkes . Dette har de fleste lærerne alltid forstått. Det krever igjen nærhet i veiledning, tilpassing og oppfølging i forhold til møtet med eleven. Det er mot dette ressursene må prioriteres. (Ansvar for egen læring kan i en presset skolehverdag fort bli et alibi for å fraskrive seg ansvar.)

Den lærertypen som i dag tar elevene på alvor og våger å se elevene (og dermed er den viktigste forutsetning for å kunne forebygge bl annet mobbing eller for den saks skyld selvmord) er snart blitt den brysomme lærer. De er sand i maskineriet. Her er det om å vise myndighetene eller hvem det måtte være, helst i rapportform, at noe skjer. Læreren som forbilde blir iallefall ikke Bård Skolemeister som statsråden ser ut til å drømme om. Hvis du lar være å se elevene og gi akkurat passe f.,så går det best. Er det den type lærer statsråden med sine oppkursede ledere ønsker? I så fall tror jeg han har kommet godt igang. Mobbingfokuseringen i disse tider kan snart fortone seg som søndagsskolehistorier.

Det burde være forholdsvis enkelt å skape en enda bedre skole, men da må oppmerksomheten ta utgangspunkt i klasserommet. De siste åras lederutvikling ser ut til å frambrakt det stikk motsatte. Bruk pengene på noe annet enn denne ledelses/kurskulturen. Sett klasserommet og elevene igjen i fokus.

En mulighet til å stoppe denne utviklingen på er å få lederne tilbake til klasserommet. Lederstillinger på åremål vil være et egnet virkemiddel. Det man imidlertid ser og som skremmer meg mest, er at dette lederråkjøret ender med at sjåførene rykker opp i sentrale posisjoner i skoleverket.

At departementet ønsker nikkerne er kanskje ikke så rart, men med tanke på en god bruk av økonomiske og menneskelige ressurser er dette en uheldig utvikling.

I omstillingsfaser både i næringsliv og skole som naturlig nok skaper en del usikkerhet, må vi være klar over hvor godt forholdene ligger til rette for den overfladiske, opportunistiske ledertypen. Videre ser det også ut som at rektoransettelser i skoleverket mer og mer blir politiske, ansettelser.

Snakket om å fokusere på den pedagogiske lederrollen oppleves som spill for galleriet. Det ser heller ut som den pedagogiske leder er i ferd med å skvises ut til fordel for denne merkelige nye ledelseskulturen. Hvor har det blitt av rektoren som offentlig tør å gå statsråden inn på klingen? Professorene har det siste halvåret vært mer enn noen gang på banen i den offentlige debatten. Det trengs en sterk integritet for å komme med motforestilligene. Bare det synes jeg er litt av et tankekors. Har statsråden med sine demagogiske evner greid å målbinde denne oppkusede skoleledelsen? Ligger ikke deres lojalitet lengre hos elevene?

Mye av innovasjonstenkningen i skolen har tatt sitt tankegods fra næringslivet. Kontrollinstanser har greidd å avsløre noe av den uheldige lukkede, fallskjerms- eller jappekulturen. Lederfallskjermer har enda ikke vært påfallende innen det offentlige skoleverket, men har det utviklet seg eller er det iferd med å utvikle seg et ledersjikt også i skolen som i all sin løst funderte velmenthet har mistet bakkekontakten.?

I stedet for å klatre videre i systemet eller lukke seg inne i sin egen lederkultur, burde turen gå tilbake til klasserommet og det virkelige møte med elevene. Mer enn noen gang tror jeg norsk skole og ikke minst statsråden trenger noe annet enn nikkerene.